

СТРАТЕГІЧНИЙ ГУМОР У МІЖНАРОДНИХ КОМУНІКАЦІЯХ

Ключові слова: гумор, стратегічний гумор, міжнародні комунікації, Ілон Маск, Борис Джонсон.

Keywords: humour, strategic humour, international communications, Elon Musk, Boris Johnson.

Міжнародні комунікації – важливий складник сучасних міжнародних відносин, дипломатії та бізнесу. Ефективним засобом налагодження контактів, створення довіри та зменшення напруги між сторонами, що комунікують між собою, є гумор і особливо його різновид – стратегічний гумор. Як інструмент покращення відносин, він вимагає особливого розуміння етичних аспектів і культурних особливостей з метою уникнення конфліктних ситуацій.

Тему гумору в дипломатії у своїх роботах розглядають І. Вялков, В. Самойленко, К. Ластовка та В. Самохіна. Дослідники Д. Чернобров і В. Пурбахрами більше зосереджують свою увагу на стратегічному складнику гумору.

Мета повідомлення полягає в розкритті концепції «стратегічний гумор» та виявленні особливостей його застосування в міжнародних комунікаціях на прикладах його використання світовими лідерами.

Гумор – зрозумілий мовний інструмент, що зосереджений на донесенні ключових елементів повідомлення. Жарти доволі легко запам'ятовуються, швидко розповсюджуються та полегшують кризову ситуацію. Завдяки миттєвому індикатору, а саме безпомилковій емоції – посмішці, результат гумору видно одразу. За допомогою гумору можна легко отримати бажаний відгук в аудиторії, а отримані емоції дадуть відповідь, чи стратегія є влучною.

Новим трендом у дослідженні взаємовпливу гумору й суспільних комунікацій є дискусія про стратегічний гумор. Під стратегічним гумором розуміється використання гумору державами та проксі-акторами з метою просування власних інтересів та інтерпретації спірних подій на міжнародній арені як для внутрішньої, так і для закордонної аудиторії [4]. Отже, в умовах наявності різноманітних каналів комунікації це явище може бути імплементованим доволі ефективно і навіть ненав'язливо.

Концепція стратегічного гумору виокремлює два ключові аспекти:

- 1) застосування гумору як своєрідної стратегії у сфері комунікації, яка передбачає вирішення спірних міжнародних питань на користь конкретної сторони;
- 2) використання гумору виключно через його здатність емоційної залученості аудиторії.

По суті, стратегічний гумор не лише описує конкретну подію, а й вплітає її в широкий політичний сценарій. Він фактично здійснює вплив на публічну дипломатію, використовуючи конструювання, певну невизначеність, здійснюючи емоційний обмін повідомленнями та відстоюючи претензії за правду. На думку Д. Черноброва, такий гумор дає змогу міжнародним акторам протиставляти узагальненій міжнародній думці власну правду, водночас використовуючи не лише

фактичні докази, а й власний гумористичний стиль [3]. Це створює можливість ефективного поєднання гумору з креативними індустріями, які є органічним складником публічної дипломатії.

Стратегічний гумор стає елементом політичної комунікації, маючи різні цілі, наприклад:

- дипломати використовують гумор для успішного проведення переговорів / зустрічей;
- доповідачі зазвичай застосовують гумор з метою проведення цікавих та інтерактивних презентацій / доповідей;
- лідери держав вдаються до гумору з метою продемонструвати свою людяність, близькість до народу, високий інтелект і впевненість у собі [4], а також отримати задоволення від роботи, краще запам'ятати матеріал, мати уявлення про цінності та норми аудиторії, з якою співпрацюють [6].

Аналізуючи роль стратегічного гумору, варто згадати Ілона Маска, егоцентричність і використання стратегічного гумору якого останнім часом помітні усім. Контекстний гумор для конкретної ситуації став своєрідним стилем Ілона. Як один із найвпливовіших інноваторів та бізнесменів сучасного світу, Маск зазначив: «Потрібно робити людей щасливими, взамін вони писатимуть про вас історії, як наслідок, не потрібно витрачати шалені гроші на рекламу» [7].

Глобальна науково-дослідна і консалтингова компанія АСТ розглядає кейс Ілона Маска як унікальний і такий, що є чудовою ілюстрацією використання стратегічного гумору. На думку представників АСТ, це разом із незвичним стилем спілкування робить його найвпливовішим бізнесменом, оскільки Ілон може збільшити продажі та налагодити комунікацію з клієнтами, що втілюється у його фінансових показниках. Сюди ж можна додати політичне лідерство, хоч і неформальне, оскільки Маск наразі є сильною політичною фігурою, особливо в очах громадськості та за бажання може зробити «політичну погоду». Не менш важливим є те, що це характеризує його як оптимістичного підприємця, який не засмучується навіть у разі невдачі, а навпаки, намагається з цього пожартувати [7].

Однак своєрідне використання Маском стратегічного гумору має наслідком і гучні скандали. Наприклад, після замаху на тодішнього експрезидента та кандидата у президенти Дональда Трампа під час президентських виборів США у липні 2024 р., як його затятий фанат, Ілон вирішив опублікувати пост, який, в його уяві, мав абсолютно жартівливий контекст. У своєму дописі Маск порушив питання: «Чому хочуть вбити Трампа? Чому ніхто не намагається вбити Камалу?» [1]. Така публікація шокувала усіх, зокрема й Білий дім, оскільки це виглядало, як пряма погроза одному з кандидатів у президенти. На шквал коментарів Ілон відповів тим, що це був жарт, а згодом видалив пост, додавши, що публікація стала не смішною, оскільки люди не розуміють контексту. Однак ситуація зазнала значної критики і була розцінена як політичне насилля [1].

У якості іншого прикладу стратегічного гумору можна розглянути поведінку Бориса Джонсона, який перетворив гумор на «валюту своєї політики» [5]. Його політичні виступи часто описуються як неполітичні, оскільки в них постійно домінують жести й гумор, проте вони є високопрофесійними щодо його творців та стратегій сучасного контенту, як стверджує Д. Бек [2].

Як доволі комедійна персона, перш ніж стати прем'єр-міністром, Борис використовував жарти, чим відрізнявся від своїх колег у політиці. Гумор став своєрідною стратегією Джонсона для того, щоб піднятися на політичну вершину, і свідомо прорахованою стратегією, яка була необхідна для того, щоб сміялися з ним, а не з нього, його недоліків чи явних помилок. Використання жартів було частиною стратегії для отримання виборчого мандата Бориса Джонсона [5].

Значна частина політичних лідерів продовжує вважати, що місце Джонсона – на сцені, де б він розважав та відволікав людей. Його порівнюють із дитиною за його жарти та незрозумілі дії, а також уміння потрапляти в скандали, адже він відкрито висміював політичних лідерів [8].

Отже, можна зробити висновок, що стратегічний гумор – це потужний механізм у міжнародних комунікаціях, який сприяє налагодженню діалогу, встановленню позитивних відносин та підвищенню ефективності комунікації. В умовах постправди завдяки масовому залученню соціальних мереж і медіа, зростанню конвергенції новин і розваг стратегічний гумор виступає окремим інструментом комунікації у питаннях просування державних наративів і реалізації зовнішньої політики.

Джерела та література

1. Білий дім розкритикував «жарт» Ілона Маска про замах на кандидатів у президенти. *Укрінформ*. 04 червня 2025 р. URL: <https://surl.li/jgpywn>
2. Beck D. Humorous parodies of popular culture as strategy in Boris Johnson's populist communication. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2024. Vol. 26(3). P. 830–847. URL: <https://surl.li/vahhse>
3. Chernobrov D. No laughing matter? How states use humour in public diplomacy. *LSE*. 09.07.2021. URL: <https://surl.li/ovoapk>
4. Chernobrov D. Strategic humour: Public diplomacy and comic framing of foreign policy issues. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2022. Vol. 24(2). P. 277–296. URL: <https://surl.li/btlbak>
5. Glencross A. Political humour and the problem of taking Boris seriously. *UK Election Analysis Global Site*. 2019. URL: <https://surl.li/gbirel>
6. Pourbahrami V. Why Top Leaders use Humor in their Leadership Skills. *Humors that works*. URL: <https://surl.li/jkzjsm>
7. Mukeria M, Sitchinava T. Strategic Humor – New Trend in Business Communication. *Act-global*. 23 червня 2022 р. URL: <https://surl.li/fuwveb>
8. McTague T. The Tears of a Clown. *The Atlantic*. 24 січня 2022 р. URL: <https://salo.li/Ca14AC5>